

Budai szonettek

Halászbástya

Micsoda szépség... megrendülve

nézem,

Ezeregy éjszaka meséje ez —
Tornyok, kupolák feszülnek merészen,
S meghalt századok lelke lengedez...

Az éj bársónyán patyolat tündérlőm,
Sápadó arcával csodálja a hold,
S a csillagok, mint gyöngyök rózsaszálán,
Csilingelők: be szép az, ami volt...

Idegenek susogják: csudaszép,
S ki megalkotta: remek az a nép,
Lángol a szív, az ész itt, győz a kar:

S míg a hiúság mámoros a szavaktól,
A fényeket eloltják pítymallatkor,
S kint és bent árval, pusztul a magyar...

Citadella

Hogy izzik, tündököl, ragyog az a fal,
Mint a vákító sugarával
Az égbe írta új pítymallatot:
Hogy hajnallik, s az örök éj halott...

Miért e fény? Tán Mátyás ünnepel,
S e csillagokkal éhes fénylepel
Korvintárok barátaink világol?
Lajos tért meg Dalmáciából?

Vagy máglyát gyújtott jó Kossuth
apánk,
Hogy minden láncot faljon föl a láng,
S világszabadság himnusza e fény?

Vagy e vár nem rom, hátsó katonák
Árpád nagy álmat dímódját tovább?
Hazudj csak éj és biztassál Remény!
Bp. 929. dec. 14.

Kiss Menyhért.

Apróságok

nagy művészekről

Világhírű hazánkfa, Vecsey Ferenc egy hangverseny-körútján az Egyesült-Államok egyik északi városában hódolni akart az ott szokásos koresolyasportnak, de pechje volt: többször elcsúszott a jégen. Egy öreg úr segítségére sietett és amidőn a nagy művész megköszönte az előzőkenységet, az öreg bácsi így szólt: — Ott voltam a hangversenyén és hallottam önt játszani, mister Vecsey. Azt azonban jegyezze meg magának: a koresolyázást meg kell tanulni. Az nem olyan egyszerű, mint a hegedülés!

Mikor Wagner Richard Bécsben egy ízben az „Eroica“-szimfóniát vezényelte, egy kényes scherzónál megessett Levy kürtművésszel, hogy „gixerezett”, vagyis, hogy a hang megbicsaklott. Mikor Mauthner vigjátékíró, aki az első sorban ült, elkezdte elnevetni, Wagner a vele baráti viszonyban levő Mauthnert figyelmeztette, milyen nehéz dolog egészen tisztán fújni a kürtöt, szóval védelembe vette Levyt. A kürtös aztán maga is odalépett a vigjátékíróhoz és így szólt hozzá: — Valóban nem volt szép öntől, hogy nevetett és azonkívül — hátalanságra mutat; mert lássa: én végighallgattam az ön összes vigjátékait és egyetlen egyszer sem — nevettem!

Palmer angol színész hagyatékában művészi működéséről a következő érdekes feljegyzéseket találták: „45 évig állottam a színház szolgálatában. 1112 különféle darabban és szerepben 9991-szer léptem fel. Emellett 2827-szer jegyeztem el magam és 887-szer nősültem meg. 1731 kedves gyermekem volt és pedig 1421 leányom és 310 fiam. 231 esetben örököltem és 37-szer ütöttem meg a főnyereményt..

89-szer kellett esődbe kerülnöm. 119-szer kellett megszöknöm a reám bízott pénztárral, 501-szer kellett egyéb gaztetteket, pl. végredelet- és váltóhamisításokat stb. elkövetnem, vagy abban résztvennem. 12.831 hivatásos csókot kellett adnom és éppen annyit elfogadnom, 486 különféle kivitelű gyilkosságot, 1116 tolvajlást, betörést és utcai rablótámadást kellett véghezvinnem, azonkívül 44 gyújtogatást és 253 hazaárulást kellett elkövetnem. 31-szer kellett magamat a vízbe ölnöm, de csak 17-szer kellett magam felakasztanom, 132-szer ájtultam el. Csak 3 ízben voltam vak, 19-szer süket, 16-szor néma, 10-szer siketnéma, 464-szer aldottak meg, 571-szer át-köztak el.

118-szor voltam császár, 455-ször király, 101-szer herceg, 511-szer előkelő nemesember, 4-szer szultán, 241-szer kísértet, jó vagy rossz szellem, 302-szer bíró, ügyvéd, orvos, pap, polgármester, tanító, 226-szor költő, festő, szobrász, 14-szer akrobata, 1888-szor kereskedő vagy másféle iparos, 414-szer paraszt, erdész, vadász, 83-szor vadorzó, 929-szer szárazföldi vagy tengerésziszta, 333-szor katona vagy matróz, 15-ször hajós,

118-szor koldus, 75-ször titokzatos ismeretlen, 24-szer hóhér, 39-szer börtönőr, 17-szer kincstörő.

117-szer haltam meg mérgezés következtében, 211-szer ölte meg törrel és karddal, 252-szer löttek agyon. Börtönbe vetettek 1714-szer, kivégeztek 155-ször, egyáltalában erőszakos módon 1095-ször távolítottak el az árnyékvilágból. Természetes halállal, t. i. végelegyülnélben csak 9-szer haltam meg — a színpadon!

Mindezeket a színházi rémdolgokat Palmer jó egészségben szenvedette végig, mert nagy életkort ért el.

Leoncavallo olasz zeneszerző egy napon dél-olaszországi városba érkezett s a hirdetési oszlopon látta, hogy az ő operáját, a „Bajazzók“-at adják.

Elhatározta, hogy az előadáson „inkognitó” jelen lesz és az esti pénztárnál vásárolt magának egy földszinti ülőhelyet. Mellette egy csinos, fiatal hölgyt, akinek minnhamar feltűnt az, hogy szomszédja nem vesz részt az általános tapsban, hanem nyugodtan ül a helyén. Egy idő múlva a hölgy e szavakkal fordult a komponistához:

— Miért nem tapsol ön? Nem tesz önnök ez a dalmú?

Leoncavallo, aki jól mulatott ezeken a kérdéseken, így felelt:

— Öszintén szölvá: nem. Sőt ki kell jelentenem, hogy bennem visszatehetséget kelt. Ez az opera nyilvánvalóan egy kezdő műve, hogy rosszabbat ne mondjak.

— Ha ön ezt állítja uram, akkor önnök fogalma sincsen a zenéről.

— Lássá kérem, — kezdte újra a zeneköltő és egy rövid dallamot kezdett dúdolgatni — ez a melódia Mozartból van lopva, ez Bizettől, ez pedig Beethovenból.

Szóval az egész operát darabokra tépte.

Szomszédnője fürkésző pillantással méregette, azután így szólt:

— Az, amit ön itt mondott, tényleg az ön őszinte véleménye?

— Ez a legszentebb meggyőződés.

— Helyes. — És ezzel a hölgy gúnyos mosollyal elhagyta a színházat.

Mikor az operaszerző másnap átfutotta a helybeli reggeli lapot, szeme megakadt egy cikkben, amelyiknek ez volt a címe: „Leoncavallo a Bajazzók-ról”. Nagy esodálkozására a cikkben megtalálta mindazt, amit színházi szomszédnőjének előző este saját művéről mondott. Az a hölgy, aki őt azonnal felismerte, azzal volt megbízva, hogy az operáról kritikát írjon.

Fligl József.

A József nádor céh

Az utolsó években mindinkább előtérbe nyomult Budán az az általános óhaj, hogy egy olyan társadalmi egyesülés létesüljön, amely Buda műemlékeinek kultuszát, a társadalom helytörténeti és helykegyeleti érzékének fejlesztését propagálja s ilyenképpen a „Műemlékek Országos Bizottságának” és a „Székesfővárosi Műemlékek Felügyelő Bizottságának” munkáját társadalmi úton támogatja. Ez az óhaj testesült be 1927 május 28-án, amikor a „Budapesti József nádor céh” megalakult. Már az egyesület neve is a tradíciók ápolásának jegyében született, amikor magát céhnek nevezte és a nagy József nádor emlékét megörökítve, egyuttal programot is hirdetett. Mindenki tudja, hogy mit akart József nádor? Szép Budapestet akart, ahol a művészi feltételek mellett a tradíciókat is megbecsülik. Ezt a tradíciót a céh elsősorban azzal kívánta hangsúlyozni, hogy fővédnöküül József királyi herceg tábornagyot, a nádor unokáját és helyettesét dr. József Ferenc királyi herceget, a dédunokát kérte föl. A védnökök sorában a kultuszminiszter, a honvédelmi miniszter, a belügyminiszter, a főpolgármester, a polgármester és a székesfővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke foglalt helyet. Más jelentékeny társadalmi és hivatali méltóságok pártfogókat és választmányi tagokat választottak, köztük Lampel Vilmos ny. min. tan., szföv. biz. tag, aki oly sokat tett a céh érdekében. Az elnökség a következőképpen alakult meg: elnök: gróf Festetics Pál, ügyvezető alelnök: vitéz Aggházy Kamill, a Hadimúzeum igazgatója, főtitkár: Bevilacqua Béla dr., jegyző: Thurner Géza, pénztáros: Karny Rezső dr., ellenőr: Sacellary Pál, ügyész: Szász Andor dr. Az elnökséget az előadók egész sora, köztük Lux Kálmán dr., Lechner Jenő dr., Siklóssy László dr., Nagy Lajos dr., Szablya Frischauf Ferenc, Enyvéry Jenő dr., Gárdonyi Albert dr., Rexa Dezső, Glatz Oszkár, stb. támogatták. Az alakuló közgyűlés által jóváhagyott és a belügyminiszter által megerősített alapszabályokat végre 1929 június havában a céh vezetősége megkapta. A céh vezetősége leküzdvé az összes felmerült akadályokat,

most végre hozzájuthat ahhoz, hogy a maga elé kitűzött célok megvalósításához fogjon. Erről ad hírt a következő meghívó:

„A József királyi herceg tábornagy Ur Ofensége fővédnöksége és vitéz dr. József Ferenc királyi herceg Ur Ofensége helyettes fővédnöksége alatt álló „Budapesti József nádor céh”, valamint az ennek kebelében megalakult Budavári Helytörténeti Bizottság rendes évi közgyűlését 1929 dec. hó 28-án délelőtt 11 órakor tartja Budán, I. Bástyasétány 40. szám alatt, Hadtörténelmi Múzeum épülete. A közgyűlésre az érdeklődőket is meghívják.

Ezzel a közgyűléssel remélhetően kezdetét veszi a rég sóvárgott munkálkodás korszaka. Ebben nagy segítségére lesz a céhnek az, hogy a Hadtörténelmi Múzeum épületében állandó helyiséget kap, annak könyvtárát s különösen ennek budapesti vonatkozású anyagát, tervrajzait, metszeit stb. használnia. Közvetlenül vett részt a múzeum által Budavárban és másutt kezdeményezett emléktáblakioldásokban. Egyik legközelebbi programja a céhnek, a Budai Napló által kezdeményezett akciónak előmozdítása, ugyanis a Budavára 1686. évi visszafoglalásának 1936-ban rendezendő 250 éves évfordulójának nemcsak ünnepeken, hanem maradandó alkotásokban való előkészítése, mint a Bécsikapu helyreállítása, a Vár keleti vagyis dunai oldalán a Vár sétányának folytatása és a többi.

A Zugligeti Egyesület december hó 15-én tartotta dr. Manning Vilmos m. kir. egészségügyi főtanácsos, egyetemi m. tanár, elnök vezetésével választmányi ülését, amelyen dr. Zerkovitz Imre ügyvéd, alelnök, dr. Walk Lóránt m. kir. kormányfőtanácsos, Sigray István mérnök, dr. Virág Gyula ügyvéd, lovag Fackh József, Langer Lajos mérnök, dr. Wladzyk József főorvos, Fűredy Jenő, a Budapesti Gazdálkodók Egyesületének főtitkára, dr. Eperjessy István tanácsjegyző és még számosan vettek részt. Manning Vilmos dr. elnök a folyó ügyek elintézése után a zugligeti súlyos panaszát ismertette. Kertjükben levő vízmedencét nem használhatják, mert a vízművek igazgatósága azoknak vízzel való megtöltését nem engedi. A Szilasy-úton levő dr. Preisich-féle gyermekszanatóriumban az üdülésre szoruló gyermekek fürdésre a szabadban levő vízmedencét egész éven át nem használhatták, mert a vízművek igazgatósága annak használatba vételét nem engedélyezte. Kiemelte, hogy egész Zugligetben egyetlen strandfürdő nincs, úgyhogy a fürdés kérdése csak magánmedencék létesítésével oldható meg. Eperjessy István dr. rámutatott arra, hogy különösen a magasabban fekvő részekben a kánikula ideje alatt sokszor 15 percre is megakad a vízszolgáltatás. Ha ilyenkor a legkisebb tűz ütne ki, amit néhány vödör vízzel el lehetne oltani, víz hiányában a tűz oltása lehetetlen. Manning Vilmos dr. ismertette azután, hogyan lehet a medencében levő, hosszabb idő óta állott, poshadásnak induló vizet rézgálie hozzáadásával állandóan tisztántartani. Ezzel a kezeléssel a víz gyönyörű kék színt kap, az egészségre nem ártalmas és az egyszer megtöltött medencében csak az elpárolgott vizet kell pótolni. Halak azonban ebben a vízben nem élnek meg, de a kecskébeba szívesen tanýzik és szaporodik benne. A választmány elhatározta, hogy a jövő év elején hangversennyel kapcsolatban gazdasági irányú előadásokat rendez, melyek a gyümölcsösök fejlesztésével és a rózsatermesztéssel foglalkoznak. Gülbaba idején Buda rózsakert volt, annak feltámasztása kívánatos lenne most újra. Fűredy Jenő a növényvédelem fontosságát emelte ki és hogy a rovarok és gombák irtása csak egységesen történhet. A Budapesti Gazdálkodók Egyesületének növényvédelmi osztálya (Központi városkóza 287. számú mellékállomás) akár telefonon, akár levélben, bárkinek készségesen ad felvilágosítást növényvédelmi ügyekben és gyümölcsös kertek gondozását, permeztetését, a fák visszavágását önköltségi árban vállalja, csupán az elhasznált anyag árát és a felmerült munkabért számítja fel. Wladzyk József dr. főorvos felpanaszolta, hogy egyesek gyümölcsfákat egyáltalában nem gondoznak és így a szomszédjuk gondozott fáit újból ellepik a fergek és a gombák. Fűredy Jenő felvilágosítása szerint a törvény módot ad arra, hogy azokat a kertet, ahol a fergek irtása nem történik meg, a telektulajdonos költségén a főváros vezettesse el az irtást. Eperjessy István dr. tanácsjegyző féregirtás szempontjából kiemelte a madárvédelem fontosságát. Egy-egy cinke testűsüllynek megfelelő mennyiségű rovar pusztít el naponta és elsősorban a gondozatlan fergek fákot keresi fel. Javasolta, hogy körlevélben kérje fel az egyesület összes tagjait, hogy állítsanak fel minél több fészekdút és a téli időben madár-ételeket.

Régi utcanevek.

Kocsák is adtak nevet sok budai utcának hajdanában, amikor nem voltak még olyan közéleti nagyságok, akikre a nép és Buda város tanácsa az uteakereszteléseknél gondolhatott. Így az „Attilához” nevű kocsa az Attila-utának, a „Borzhoz” címzett a várbeli Borz-utának, a „Baltához” nevű étkezőnek a Balta-köznek (Haekl), a „Kékgyögyöz” nevű kocsa a Kékgyögy-utának, az „Arany Szarvashoz” címzett kávéház a Szarvas-térnek, a „Három Nyúlhoz” nevű kocsa a későbbi kaszárnyának és utának, a „Fortunához” címzett vendéglő és kávéház a hasonló nevű utának, a „Fekete Medvéhez” nevű fűszerkereskedés a Medve-utának, az „Ot Pacsirtához” címzett vízvárosi kocsa a hasonló nevű utcának, az „Aranyhajóhoz” nevű kocsa a budai Hajó-utának stb. Családi névről a XVIII. században csak egy utca volt elnevezve a Várban a Heusler-utca, így nevezve egy sarokház után, melynek tulajdonosa Heusler Donát heidersheimi gróf és tábornok volt. Ez az utca a Szentháromság-utának felel meg az Uri-utca és Bástya-sétány között.

Budán a testvérvárosok egyesítése előtt a családnevek nem vergődhetek zöldágra, minek okát abban találjuk, hogy a törökök távozása után a települő gyarmatosok kész külső városrészeket találtak, ezeknek utcait a volt budai kamara-igazgatóság látta el névvel s minthogy Buda további fejlődése Pesthez képest nem emelkedhetett, nem is volt szükség a polgárság birtokában volt nagyobb terület feldarabolására. Hivatalosan elismert és családnevi utcait csak hetet említhetünk meg, t. i. a Niedermayer-utca, melynek elnevezése körülbelül 1830-ra vihető vissza s nevet ennek Niedermayer Ferenc ácsmester feldarabolt szőlőtelei adtak. A Schwarzere-utca, melyet Schwarzere Ferenc dr. intézetéről neveztek s mely később Hárs-köz lett, majd újra visszakeresztelték. A Schwarzere-utca, mely nevét Schwarzere N. budai polgár házából kapván, 1879 óta két részre van felosztva, az egyik rész a Franklin-utca, a másik az Iona-lépeső. A Telesi-utca, amelynek Telesi gróf palotája adott nevet — utolsó neve Lovarda utca. A Wegerer-utca, Wegerer Károly háza után lett elnevezve, 1879-ben átkezesztették Vándor-utcára. Megemlékezzük még a Schrecker-utca, a mai Orom-utca, ezt azonban nem merjük határozottan a családi nevet viselő utcák közé sorolni. Családneveket viselő, érdemre emlékeztető, de a fentemlített közé nem sorolható utcák voltak a Várban a Batthyány-utca, a mai Uri-utca és a Kossuth-utca, a mai Verbőczy-utca, melyeket 1849-ben felsőbb parancsra régi nevére vissza kellett keresztelni... A Batthyány-utca Batthyány Lajosnak, a Kossuth-utca Kossuth Lajosnak nevet viselte.

Kis emberek, nagy hegyek

Alkik szeretik a csöndet, az erdőt, a budai hegyek esodálatos világát, azok sokszor talákoznak a város apró emberkével, amint nagy hátizsákkal, szöges bakancsban fölfelé szuszognak a hegyi ösvényeken.

A cserkészek és kiránduló diákok mosolygós arca ma már hozzátartozik a mi hegyeink életéhez. Az ő kacagásuk, játékuk az új Magyarország életre fakadása. Mert minden óra, amelyben a hegyek tiszta levegőjét szívják, erősebb teszi kis tüdejüket, ellenállóbbakká teszi őket a város és a magyarság közös nagy veszedelme, a tuberkulózis ellen.

Akik jártak a boldog nyugati népek országában, azok tudják, mennyire megbecsülik ott kiűn az ifjúságot. Játzóterek, játékvezetők vannak a városi parkokban. És ezeken a megjelölt játékhelyeken nem tilos a fűre lépni.

A német ifjúság keresztesvitéz mozgalma a Majna legszebb pontjain lovagvárat kapott barátaitól. És kell-e mondanunk, hogy a rekonstruált középkori élet, amely az új germánorságot teljesen kiszakítja a modern Németország gyártelepei, munkaslakásai közül, — okosabb, százezerszer lelkesebb védekezés a bacillus-hordák ellen, mint akár tucatnyi gyermekszanatórium. A vasfejűnek mondott németek eltalálták, hogy először a lelkét kell meggyógyítani a ma zaklattól idegletű ifjúságának és akkor már meggyógyul a fizikuma is.

— Ez külföld! nem felel meg a magyar pszichének az idegen eszmékörökbe kapcsolódás — szokták ilyenkor mondani azok, akik soha ilyen ifjúság-tömeggondozást kitalálni nem fognak.

Ami a speciális magyar psziché követelményeit illeti, erre megvan a magunk megjegyzése. A magyar középkori életnek is vannak emlékei.

Rekonstruálni lehetne Visegrád, Dré-gely, Nyitra és a többi történelmi helyek magyar váreletét. A lányok részére a Margitszigeten fölépíthetnénk az árpádokori kolostort. Igaz, ez nem volna üzlet, csak nagy-nagy erkölcsi tőkebefektetés a magyarságnak.

De erről talán máskor. Mi védekezni akarunk a legirtózatossabb népbetegség ellen és egyik hegyünkre tilos lépni, mert az magántulajdon. Mással tilos letérni az erdei útról. Ahol tenyérsnyit tisztás van, ott kitűzték a táblát:

Labdázni tilos!

Valamelyik szegény diák a Széchenyi-hegyről szerette a Farkasvölgybe menni. Tilos. Mert a Magyar Golf Klub megszerzett magának egy példátlanul nagy telket és azon átjárását nem enged. Most az új zárdától a Viztoronyig övé a Farkasvölgy felé eső hegyrész. És a Golf Klub folyton terjeszkedik. Legközelebb nekiindul valaki a hegynek és a Diana-út-alján szembetalálkozik a táblával:

Magyar Golf Klub

Az átjárás

veszélyes és tilos!

Ez nem telekpolitika és nem ifjúságpolitika.

A CIE Budapestén tartott augusztusi világtongresszusán a Svábhegyre kiránduló egyik francia delegátus mondotta kísérőjének:

— Ha miénk volna ez a hegy, nekünk nem volnának tüdőbetegeink.

Finom célzás arra, hogy a budapesti egyetemi ifjúság ötven százaléka tuberkulitikus.

Amikor valahol szöbakerül az ifjúság, mindig úgy beszélnek róla, mintha a kor szelleme megölte volna fogékonyágát a nagy nemzeti célok iránt. Sokan ráisútk, hogy züllött. Pedig ez az ifjság tud tisztán érezni, tud nagyot akarni, tud revizionista lenni utolsó esepé vére odaadásával.

A szenvedések, a háború, a szegénység legheőbb katonáivá avatták ezt az új magyarságot.

De sápadt arccal, behorpadt melllel, ziháló tüdővel nem lehet reviziót csinálni.

Sok-sok tiszta levegőt akar ez az ifjúság. Életet akar, napsugaras boldog életet, amelyhez inkább van joga, mint más nemzet ifjúságának.

Akikkel mi találkozunk a kanyargó hegyi ösvényeken, azok csak először a város bogárszemű ifjúságának. Meg kell nyitnunk, föl kell tárunk megfelelő propagandával, helyes intézményekkel és intézkedésekkel a budai hegyek nagyszerű panorámáját minden fővárosi fiatal lélek előtt, — akkor majd megszaporodnak a nagy hegyek kis vándorai és a vasárnap délutáni madáresicsérgésre vissza fog felelni a legkedvesebb muzsika: apró magyarok ép tüdőből jövő kacagása. Magyar József.

A Rózsadomb

és közvetlen környékének lassú fejlődésében jelentős lépés történt: elkészült a gróf Mailáth-féle hatalmas szálloda-bérbház, amely egy csapásra megváltoztatta a Statisztika körüli vidék egész eddigi karakterét. A esendes kisvárosi élet eltűnt és helyét eleven, pezsgő mozgalmasság váltja fel. Lassan benépesednek a háztömb ütlehelyiségei, melyek mind arra hivatottak, hogy a környék lakosságának olyan régen nélkülözött kényelmét mindenben kielégítsék. Megnyílt a modern úri és hölgyfodrász, az elegánsan berendezett cukrászda, rövid időn belül megnyílik a gyógyszerész s karácsony előtt megnyitja kaput a rózsadombi kávéház és étterem is. Szerencsés gondolatot valósított meg Lakatos József, amikor számolva a rózsadombi előkelő villatulajdonosokkal és a környék előrelátható hatalmas arányú fejlődésével — diszkrét, finom és intím kávéházat és éttermet rendezett be. Lakatos József neve egészen újszerű és szakmában, de Buda előkelő társadalmában, az arisztokrácia annál inkább ismeri őt. Tíz éven át a kormányzósg konyhátnője volt, arisztokrata családok konyháit vezette és hosszú éveket töltött Párizsban, a modern konyhaművészet Mekkájában. Az idén érdeme elismeréséül Ófömlétsége a IV. osztályú érdemkeresztelt tüngett ki Lakatos Józsefet, aki szerény modorával, közvetlenségével és tehetségével meg fogja nyerni a budai úri közönség bizalmát és szeretetét.

A kávéházat Lakatos József személyesen vezeti, míg az éttermet öceamber, munkatársai: a cukrász és főszakács szintén a legjobb erők. A kávéház építkezése rövidesen befejeződik s akkor alkalmunk nyílik annak bővebb ismertetésére.

TEA közvetlen behozatal, a termelő eredeti csomagolása.

Nagyban és kicsinyben

BOZÓ gyógytár,

I., Alkotás-utca 34. sz.